

Мовна політика:

анотований бібліографічний список

2025. – Вип. 12. – 23 с.

(<http://nplu.org/article.php?id=423&subject=3>)

1. Булаховський К. А. Мова, що стала світовим трендом : факти про українську мову, яких ви не знали / Кирило Анатолійович Булаховський. — Вид. 3-тє, допов. — Львів : Априорі, 2025. — 119 с. : іл. *Шифр зберігання в Бібліотеці: A841238* Ця унікальна книга про оселю нашого буття – українську мову. Зазначено, що українська мова стала світовим трендом. Наведено унікальні назви жителів населених пунктів, лінгвістичні викриття, старожитності української мови тощо. Акцентовано, що ціною життів кращих, українці виборюють право говорити рідною мовою, бути українцем, визначати своє майбутнє.

2. Буняк В. Стартап Respeecher навчатиме ШІ розмовляти українською з діалектами і навіть суржилом [Електронний ресурс] / Валерія Буняк // Детектор медіа : [інтернет-вид.]. – 2025. – 20 листоп. – Електрон. дані. Зазначено, що український ШІ-стартап «Respeecher» запустив україномовний Text-to-speech сервіс для озвучення природньою мовою з діалектами і навіть суржилом. Про це повідомила комунікаційна команда стартапу. За словами співзасновника «Respeecher» Дмитра Бєлєвцова, команда «Respeecher», володіючи сотнями годин записів українською, натренувала LLM модель, щоб справжня українська звучала у всіх брендах і чатботах. Користувачі зможуть конвертувати свій текст в аудіо українською після реєстрації на платформі, отримавши доступ до бібліотеки голосів різного гендеру, віку, тембру й тональності для озвучення реклами, анонсу, аудіокниги чи подкасту. Компанії, які мають ШІ-

асистентів і чатботи, також мають змогу інтегрувати сервіс через API.

Текст: <https://ms.detector.media/trendi/post/38649/2025-11-20-startup-respeecher-navchatyme-shi-rozmovlyaty-ukrainskoyu-z-dialektamy-i-navit-surzhykom/>

3. В бразильській Куритибі українську мову додали до шкільної програми [Електронний ресурс] // Укрінформ : [укр. інформ. сайт]. – 2025. – 9 груд. – Електрон. дані. Зазначено, що у державних школах бразильського міста Куритиба українська мова стала офіційним предметом. Про це повідомив член Ради директорів Світового конгресу українців (СКУ) та колишній очільник Українсько-бразильської центральної репрезентації Віторіо Соротюк. Відповідний проєкт затвердив мер міста Едуарду Піментел й підписав меморандум про взаєморозуміння між муніципалітетом Куритиби та посольством України. В. Соротюк назвав рішення важливим кроком для української громади Бразилії та збереження національної ідентичності. Він зауважив, що додавання української мови до шкільної програми є визнанням внеску українців у розвиток Куритиби та результатом багаторічної роботи громади з місцевою владою. Наголошено, що вивчення мови сприятиме глибшому знайомству молодого покоління з українською культурою та історією. Текст: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/4067556-v-brazilskij-kuritibi-ukrainsku-movu-dodali-do-skilnoi-programi.html>

4. В Україні необхідно перекривати канали поширення російської пропаганди - мовний омбудсман [Електронний ресурс] // Укрінформ : [укр. інформ. сайт]. – 2025. – 19 листоп. – Електрон. дані. Зазначено, що Україна має обмежувати канали, через які поширюються російські наративи й пропаганда, включно з можливим блокуванням окремих соціальних мереж. Про це сказала Уповноважена із захисту державної мови Олена Івановська в інтерв'ю "Радіо Свобода". Вона акцентувала на необхідності активного застосування ст. 15 Закону про культуру та донесення законодавчих вимог до великих стримінгових платформ, щоб їхні алгоритми рекомендацій враховували українські наративи. Крім того,

О. Івановська виступає за обмеження російської музики на популярних сервісах, оскільки вважає поширення такого контенту викликом національній безпеці та ідентичності. Текст: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/4060369-v-ukraini-neobhidno-perekrivati-kanali-posirennia-rosijskoi-propagandi-movnij-ombudsman.html>

5. Гладковський О. Угорщина має покаятись перед Україною. Історія все пам'ятає [Електронний ресурс] / Олексій Гладковський // Україна молода. – 2025. – 26 листоп. – Електрон. дані. *Йдеться про передачу Україною Угорщині законопроекту про освіту, у якому частково враховані вимоги угорської сторони щодо мовного питання. У цьому контексті висвітлено історію політики Угорщини щодо України, зокрема відзначено численні злочини влади Угорщини проти українського народу, зокрема: збройна агресія Угорщині в 1939 р. проти Карпатської України; участь Угорщини під час Другої світової війни на боці нацистської Німеччини, зокрема знищення угорськими військовими з 1942 по 1943 рр. до 60 тис. мирних жителів на Чернігівщині; реабілітація Вищим воєнним судом Угорщини у 1991 – 1992 рр. усіх засуджених угорських військових за злочини проти мирного населення. Наголошено, що перш ніж диктувати Україні умови чи висувати вимоги щодо мови, прем'єр-міністр Угорщини Віктор Орбан і міністр Сіярто повинні попросити пробачення в українського народу за вчинені злочини, адже "лише після покаяння, після визнання злочинів і вибачення за нацистське минуле, можна вести розмову про майбутнє".* Текст: <https://umoloda.kyiv.ua/number/3987/180/192363/>

6. Горон Д. Мовна омбудсманка прокоментувала пропозицію заборонити російськомовні версії сайтів [Електронний ресурс] / Діана Горон // Детектор медіа : [інтернет-вид.]. – 2025. – 11 груд. – Електрон. дані. *Зазначено, що автор петиції щодо заборони російськомовної версії сайтів Олександр Леоненко вимагає від Кабінету Міністрів України (КМ України) розробити та подати на розгляд законопроект, який передбачатиме повну заборону створення та існування російськомовних версій сайтів, а також*

відповідальність для власників та адміністраторів сайтів за порушення цієї вимоги. Уповноважена із захисту державної мови Олена Івановська вважає, що петиція про заборону російськомовних версій сайтів є симптомом глибокого болю українців, але наразі немає правового інструменту це заперечити. Водночас вона зауважила, що вимога петиції суперечить ст. 27 Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної», яка дозволяє існування інших мовних версій сайту, якщо українська версія є головною. На запитання про пропозицію внести в мовний закон норму, яка дозволяла б існування інших мовних версій сайту, крім російської, Уповноважена сказала, що над цим можна працювати. Текст: <https://detector.media/infospace/article/246230/2025-12-11-movna-ombudsmanka-prokomentovala-propozytsiyu-zaboronyty-rosiyskomovni-versii-saytiv/>

7. Горон Д. Статус російської мови й УПЦ МП в мирній угоді визначатиме європейське законодавство, — Зеленський [Електронний ресурс] / Діана Горон // Детектор медіа : [інтернет-вид.]. – 2025. – 12 груд. – Електрон. дані. Президент України Володимир Зеленський під час спілкування з журналістами розповів, що підхід до статусу російської мови й УПЦ (МП) в мирній угоді визначатиметься європейським законодавством і міжнародним правом. На запитання, чи підтримують США позицію РФ щодо статусу російської мови та УПЦ МП, Президент України відповів, що в проєкті рамкової угоди на 20 пунктів все написано згідно з міжнародним правом. За словами В. Зеленського, сформовано підхід до деяких пунктів згідно з тим, що Україна в майбутньому буде членом Євросоюзу. Тому ставлення до таких питань буде відповідним до європейського законодавства — до тих норм, які є базовими для ЄС. Текст: <https://detector.media/infospace/article/246262/2025-12-12-status-rosiyskoi-movy-y-upts-mp-v-myirniy-ugodi-vyznachatyme-ievropeyske-zakonodavstvo-zelenskyiy/>

8. Гурак Р. Цифри, яких не помітили: що ще показав моніторинг української мови в школах [Електронний ресурс] / Руслан Гурак // Дзеркало тижня. – 2025. – 20 листоп. — Електрон. дані. Узагальнено

результати всеукраїнського моніторингу щодо використання української мови в школах, який продемонстрував як позитивні зміни, так і наявні проблеми. Підкреслено, що дедалі більше учнів, батьків і вчителів переходять на українську в повсякденному спілкуванні, особливо в Києві. Водночас зберігаються бар'єри: мовне середовище в родині, недостатній рівень володіння мовою та зменшення споживання україномовного онлайн-контенту. Акцентовано, що мета дослідження — не покарання, а розуміння реальної ситуації та підтримка формування природного україномовного середовища. Текст: <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/tsifri-jakikh-ne-pomitili-shcho-shche-pokazav-monitorinh-ukrajinskoji-movi-v-shkolakh.html>

9. Євгенія Кравчук: Україна розширила кількість мов, що перебувають під захистом [Електронний ресурс] / Прес-служба Апарату Верхов. Ради України // Голос України. – 2025. – 5 груд. [№ 487]. – Електрон. дані. Як розповіла народна депутатка, член фракції політичної партії «СЛУГА НАРОДУ» Євгенія Кравчук, Верховна Рада України (ВР України) ухвалила в цілому законопроект №14120, який стосується змін через оновлення перекладу Європейської хартії регіональних або міноритарних мов. Вона зауважила, що таким чином в Україні розширено кількість мов, що перебувають під захистом. Текст: <https://www.golos.com.ua/article/389006>

10. Здоровило Т. ВРУ вилучила російську зі списку мов, які потребують захисту [Електронний ресурс] / Тарас Здоровило // Україна молода. – 2025. – 3 груд. — Електрон. дані. Йдеться про ухвалення Верховною Радою України (ВР України) в цілому законопроект № 14120 про оновлення офіційного перекладу Європейської хартії регіональних або міноритарних мов. Законопроект уточнив переклад Хартії, зокрема базовий термін "regional or minority languages", раніше перекладений як "регіональні мови або мови меншин", відповідно до нового перекладу означає "регіональні або міноритарні мови", що точніше передає зміст документа й усуває можливості політичних маніпуляцій довкола статусу української мови. Зазначено, що відповідно до законопроект зм списку мов, які потребують

захисту, вилучили російську, оскільки вона не є загроженою, має історичне домінування та не потребує спеціального захисту. Текст: <https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/192533/>

11. Козирєва З. Г. Вірність Україні й рідній мові на перехресних стежках життя [Електронний ресурс] / З. Г. Козирєва, І. А. Самойлова // Укр. мова. – 2025. – № 3. – С. 55-71. Схарактеризовано внесок Андрія Андрійовича Бурячка в лексикологію, лексикографію, орфографію, зокрема у створення українського правопису, в історію української мови, лінгвокультурологію та в удержавлення української мови. Наголошено на непроминальній теоретичній та методологічній актуальності його праць, присвячених вивченню тематичних груп української лексики – назв спорідненості та свояцтва, політичних відносин між державами і народами. Підтримано слушність використання в його працях термінного словосполучення «соціально-політична лексика» на відміну від сполучення «суспільно-політична лексика». Текст: <https://ukrmova.iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/sites/8/2025/10/5.-Kozyryeva-Samojlova.pdf>

12. Комітет з питань гуманітарної та інформаційної політики підтримав низку рішень у сфері культури та національної пам'яті [Електронний ресурс] / Прес-служба Апарату Верхов. Ради України // Голос України. – 2025. – 3 груд. [№ 485]. – Електрон. дані. Подано інформацію, що 1 грудня відбулося засідання Комітету, під час якого народні депутати розглянули та підтримали низку важливих рішень у сфері гуманітарної політики та національної пам'яті. Зокрема обговорили проєкт Закону «Про внесення змін до Закону «Про застосування англійської мови в Україні» (реєстр. № 14071) щодо усунення правової невизначеності стосовно надбавки за володіння англійською мовою. Текст: <https://www.golos.com.ua/article/388953>

13. Комітет з питань інтеграції України до ЄС розглянув законопроєкти щодо відповідності праву Європейського Союзу [Електронний ресурс] / Прес-служба Апарату Верхов. Ради України // Голос

України. – 2025. – 22 листоп. [№ 478]. – Електрон. дані. *Подано інформацію, що на засіданні 18 листопада Комітет Верховної Ради України (ВР України) з питань інтеграції України до ЄС розглянув, зокрема, проєкт Закону № 14120 про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з оновленням офіційного перекладу Європейської хартії регіональних або міноритарних мов. Проєкт пропонує привести назву та положення Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», а також положення законів України «Про національні меншини (спільноти) України» та «Про медіа» у відповідність до оновленого офіційного перекладу Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, який було здійснено МЗС України у січні 2024 р., а також оновити перелік мов, до яких застосовується відповідний режим підтримки та особливого захисту, передбачений Хартією.* Текст: <https://www.golos.com.ua/article/388584>

14. Королець І. «На боці дитини»: чому мовний закон не може бути інструментом самосуду [Електронний ресурс] / Ірина Королець // Дзеркало тижня. – 2025. – 7 груд. – Електрон. дані. *Йдеться про проблему випадків насильства щодо дітей, які деякі дорослі намагаються виправдати мовним законом чи патріотичними мотивами. Авторка – психологиня, що працює з дітьми та постраждалими від травматичних подій, – наголошує, що жодне насильство не може бути виправдане, а виховувати дитину мають право лише її батьки або опікуни. Вона пояснює різницю між обов'язком держави забезпечувати українськомовну освіту і водночас гарантувати кожній дитині безпечне середовище, незалежно від мови, якою вона спілкується. Наводячи власний досвід проживання в різних країнах, авторка підкреслює важливість адаптаційних механізмів, підтримки та ненасильницького заохочення до вивчення мови. Вона застерігає, що агресивні методи «українізації» схожі на практики держави-агресора й суперечать демократичним принципам України. Стаття закликає будувати мовне середовище на повазі, терпінні й захисті прав дітей, а не на страху чи*

примусі. Текст: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/na-botsi-ditini-chomu-movnij-zakon-ne-mozhe-buti-instrumentom-samosudu.html>

15. Кохан Л. Язык агресора вилучили зі сфери захисту: що це означає для російської і російськомовних [Електронний ресурс] / Людмила Кохан // Україна молода. – 2025. – 9 груд. – Електрон. дані. *Йдеться про ухвалення Верховною Радою України (ВР України) в цілому запропонованих Міністерством культури змін до законодавства щодо оновленого офіційного перекладу Європейської хартії регіональних або міноритарних мов. Зазначено, що ухвалений законопроект виправляє попередні неточності перекладу та приводить українське законодавство у відповідність до автентичних текстів Хартії, вилучаючи російську мову зі сфери захисту. Відповідно до рішення парламенту оновлено перелік мов, до яких застосовуються положення Хартії, і після консультацій із громадськістю та Комітетом ВР України з питань гуманітарної та інформаційної політики до переліку включили 18 мов: білоруську, болгарську, гагаузьку, іврит, ідиш, караїмську, кримськотатарську, кримчацьку, німецьку, новогрецьку, польську, ромську, румейську, румунську, словацьку, угорську, урумську та чеську. Вилучення російської мови з переліку відповідає положенням Хартії, адже її норми не повинні шкодити державній мові та національній безпеці, а вилучення "молдавської" мови пов'язано з тим, що Республіка Молдова визнала румунську державною мовою. Текст: <https://umoloda.kyiv.ua/number/3989/2006/192616/>*

16. Лиса А. Росія розгортає масштабну русифікацію ТОТ – розвідка [Електронний ресурс] / А. Лиса // Korrespondent.net : [вебсайт]. – 2025. – 1 груд. — Електрон. дані. *Як повідомила Служба зовнішньої розвідки України (СЗРУ), глава РФ В. Путін затвердив нову стратегію держнацполітики до 2036 р., що передбачає масштабну русифікацію й інтеграцію тимчасово окупованих територій (ТОТ) України, а також формування «єдиної російської ідентичності». Зауважено, що РФ планує масштабне розгортання пропагандистських програм у Донецькій,*

Луганській, Запорізькій і Херсонській областях, щоб усунути будь-які прояви національної свідомості, закріпити статус російської мови та посилити загальноросійську громадянську ідентичність. Такий курс фактично спрямований на пришивдшену русифікацію населення та агресивне витіснення української ідентичності. Стратегія також фокусується на «внутрішніх загрозах»: русофобії, викривленні історії, діях «недружніх країн» і ризиках виникнення етнічних анклавів. Кремль заявляє про намір зменшити конфлікти на національному й релігійному ґрунті, активізувавши використання соцмереж і відеоплатформ для просування «традиційних цінностей». Текст: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4836849-rosiia-rozghortaie-masshtabnu-rusyfikatsiui-tot-rozvidka>

17. Літвин І. Петиція про заборону російськомовних версій сайтів зібрала необхідні голоси [Електронний ресурс] / Інна Літвин // Korrespondent.net : [вебсайт]. – 2025. – 10 груд. — Електрон. дані. Як зазначено на сайті електронних петицій, петиція до Кабінету Міністрів України (КМ України) щодо заборони російськомовних версій українських сайтів набрала необхідні для розгляду урядом 25 тис. голосів. Пояснюючи доцільність такої заборони, автор звернення Олександр Леоненко зауважив, що не потрібно створювати сайти «для нашого ворога», для громадян інших країн «міжнародною мовою є англійська», а «...всі українці знають українську мову. Це їхній обов'язок відповідно до частини 1 статті 6 закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної»». Автор петиції наголосив, що російськомовна версія українських сайтів є інструментом культурної та інформаційної експансії країни-агресора та загрозою інформаційній безпеці України. Він вимагає від КМ України розробити та подати на розгляд до Верховної Ради України (ВР України) законопроект, що передбачатиме заборону створення та функціонування російськомовних версій сайтів в Україні та відповідальність для власників та адміністраторів сайтів за порушення цієї вимоги. Текст:

<https://ua.korrespondent.net/ukraine/4839218-petytsiia-pro-zaboronu-rosiiskomovnykh-versii-saitiv-zibrala-neobkhidni-holosy>

18. Мова покоління війни — як говорять українські діти [Електронний ресурс] / Прес-служба Апарату Верхов. Ради України // Голос України. – 2025. – 22 листоп. [№ 478]. – Електрон. дані. *Як повідомили у Комітеті Верховної Ради України (ВР України) з питань освіти, науки та інновацій, в умовах війни мова набуває нових функцій — стає не лише інструментом комунікації, а й засобом соціальної ідентифікації, емоційної підтримки та відновлення почуття безпеки. Для українського суспільства вона дедалі більше виконує роль маркера довіри й належності, а у дитячому середовищі — показника мовної адаптації до нових реалій. Зазначено, що у сучасній психолінгвістиці цей процес описують як емоційне сприйняття мови, коли слова набувають не лише семантичного, а й афективного значення, пов'язаного з особистим і колективним досвідом. Повідомлено, що у 2025 р. науковці кафедри української мови Київського столичного університету ім. Бориса Грінченка провели низку соціолінгвістичних опитувань серед дітей молодшого шкільного віку та педагогів столичних шкіл, щоб дослідити, як війна вплинула на мовну поведінку нового покоління українців. Отримані результати дають змогу оцінити, як у сучасних умовах змінюються моделі мовного засвоєння, ставлення до мови та механізми адаптації дітей до нової мовної реальності.* Текст: <https://www.golos.com.ua/article/388595>

19. Найбільше скарг щодо порушення мовного закону стосується сфери обслуговування - мовний омбудсман [Електронний ресурс] // Укрінформ : [укр. інформ. сайт]. – 2025. – 19 листоп. – Електрон. дані. *За інформацією мовного омбудсмена Олени Івановської, найбільше скарг до Секретаріату Уповноваженого із захисту державної мови надходить щодо сфери обслуговування. Надання послуг за законодавством України має відбуватися державною мовою. За словами О. Івановської, загалом за рік було накладено десь близько 40 штрафів через порушення мовного закону.*

Мовний омбудсмен пояснила, що штраф у 3400 грн не можна вважати реальним покаранням для великих компаній, оскільки він не є відчутним. У таких випадках важливішими стають іміджеві та репутаційні наслідки. Тому мета заходів — не стільки сам штраф, скільки досягнення потрібного результату через репутаційний вплив. Зауважено, що кількість скарг до Секретаріату Уповноваженого із захисту державної мови щодо порушення мовного закону зростає на 27 % порівняно з періодом січень - вересень минулого року. Текст: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/4060406-najbilse-skarg-sodo-porusenna-movnogo-zakonu-stosuetsa-sferi-obslugovuvanna-movnij-ombudsman.html>

20. Павлусенко О. В. Законодавче регулювання інституту англійської мови в Україні: адаптація європейського досвіду на засадах компаративістики [Електронний ресурс] / О. В. Павлусенко // Юрид. наук. електрон. журн. – 2025. – № 10. – С. 27-30. Обґрунтовано актуальність дослідження правового режиму англійської мови в Україні в умовах євроінтеграції та впровадження Закону «Про застосування англійської мови в Україні». Зазначено, що англійська стає ключовим інструментом міжнародної комунікації, науки та діловодства, а її посилену роль є необхідною для економічної інтеграції, підвищення конкурентоспроможності та розвитку державних інституцій. Робота базується на порівняльно-правовому аналізі європейських моделей регулювання, що дозволяє уникнути потенційних правових колізій і забезпечити ефективну імплементацию передових механізмів. На основі компаративістського підходу сформульовано рекомендації щодо модернізації нормативно-правової бази, яка регулює застосування англійської мови в Україні. Текст: http://www.lsej.org.ua/10_2025/7.pdf

21. Посол України при ООН уперше взяв участь у Всесвітньому з'їзді посланців Хабаду [Електронний ресурс] // RISU.ua : [вебсайт]. – 2025. – 18 листоп. – Електрон. дані. За повідомленням Федерації єврейських громад України (ФЄГУ), посол України при ООН Андрій Мельник уперше взяв участь

у Всесвітньому з'їзді посланців Хабаду (Kinus Hashluchim) у Нью-Йорку — найбільшому щорічному зібранні руху Хабад, яке цього року об'єднало понад 6000 рабинів і посланців із більш ніж 100 країн. Візит посла відбувся на запрошення ФЄГУ. Українську делегацію очолив Голова Ради єврейських громад України, рабин Мейер Стамблер. Послу України при ООН подарували щойно видану Тору українською мовою — результат кількарічного проекту, реалізованого ФЄГУ. Посол назвав цю подію важливою і символічною, наголосивши: вихід Тори українською мовою — це ще один крок до нашої майбутньої перемоги. Текст: https://risu.ua/posol-ukrayini-pri-oon-upershe-vzyav-uchast-u-vsesvitnomu-zyizdi-poslanciv-habadu_n160295

22. Представлення соціокультурної рефлексивності в мовному портреті мігранта: інтеграція лінгвостилістичного та соціально-психологічного підходів [Електронний ресурс] / С. П. Бибик, Л. В. Григоровська, Л. А. Найдьонова, М. І. Найдьонов // Укр. мова. – 2025. – № 3. – С. 72-94. Запропоновано інтегративний підхід до вивчення двох типів текстів: художніх, що репрезентують узагальнений мовний портрет мігранта з позиції «свого», українського суспільства, голосом якого є письменство, і медійних текстів як джерел споживання інформації про обставини російсько-української війни в середовищі українських мігрантів, словесні реакції на яку формують їхні індивідуалізовані мовні портрети. Представлено інтегровані висновки на підставі дослідження прозових текстових мініконтекстів, а також фрагментів текстів інтерв'ю. Зіставлено статичну текстову модель аналізу мовно-естетичного образу мігранта з динамічною когнітивно-дискурсивною моделлю, що відображає сучасний суспільний досвід, знання про стан і статус мігрантів, їхнє сприйняття воєнної реальності через медійну інформацію. Текст: <https://ukrmova.iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/sites/8/2025/11/6.-Bybyk-nov..pdf>

23. Путін хоче "посилити" російську ідентичність на окупованих територіях України: не забув про релігію [Електронний ресурс] // RISU.ua

: [вебсайт]. – 2025. – 26 листоп. – Електрон. дані. Зазначено, що у РФ затверджено «Стратегію національної політики на період до 2036 року», яку підписав президент РФ Путін. Документ ставить за мету підвищити рівень загальної російської громадянської ідентичності до 95 % населення. В указі Путіна вказано, що дуже важливо "вжити додаткових заходів для зміцнення загальної російської громадянської ідентичності", закріпити використання російської мови та протидіяти "спробам недружніх іноземних держав дестабілізувати міжетнічні та міжконфесійні відносини та створити розкол у суспільстві". Окремо передбачено заходи щодо частин України, окупованих після повномасштабного вторгнення 2022 р., щоб збільшити кількість людей, які ідентифікують себе як росіяни та користуються російською мовою. Документ відображає прагнення російської влади централізовано формувати національну ідентичність та контроль над населенням на захоплених територіях. Текст: https://risu.ua/putin-hoche-posiliti-rosijsku-identichnist-na-okupovanih-teritoriyah-ukrayini-ne-zabuv-pro-religiyu_n160512

24. Ренчка І. Є. «Мова як кардіограма історичного буття нації»: шляхи розв'язання мовного питання у творчому доробкові Івана Дзюби [Електронний ресурс] / І. Є. Ренчка // Укр. мова. – 2025. – № 3. – С. 22-54. Висвітлено творчу спадщину І. М. Дзюби з погляду порушення в ній проблем розвитку і функціонування української мови, відбиття мовної ситуації та мовної політики в Україні радянського періоду і перших десятиріч незалежності. З'ясовано, що в його працях на основі значного фактичного матеріалу представлено цілісну картину української мовної дійсності ХХ – початку ХХІ ст., викрито російську колоніальну практику мовно-культурної асиміляції і маніпулятивні стратегії, застосовувані для політичного тиску на Україну. Установлено виняткове значення мови для збереження самобутності українського народу, життя нації та існування держави. Визначено роль інтелектуальної діяльності І. М. Дзюби у справі оборони

української мови. Текст: <https://ukrmova.iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/sites/8/2025/10/4.-Renchka.pdf>

25. Російська в Україні більше не захищена Європейською хартією мов [Електронний ресурс] // Читомо : [вебсайт]. – 2025. – 3 груд. – Електрон. дані. Зазначено, що Верховна Рада України (ВР України) ухвалила законопроект, який змінює ратифікаційний Закон щодо застосування Європейської хартії регіональних або міноритарних мов. Про це на своїй фейсбук-сторінці повідомив історик і народний депутат Володимир В'ятрович. Документ уточнює офіційний переклад Хартії та позбавляє російську, а разом із нею й неіснуючу «молдавську» статусу мови, що перебуває під захистом Хартії. Водночас дія Хартії збережена для інших мов, що були в переліку раніше, її розширили і на нові мовні спільноти. Відтепер Хартія застосовуватиметься також до урумської, румейської, ромської, чеської, кримчацької, караїмської мов та їдишу. Нагадано, що Європейська хартія регіональних мов і мов меншин — міжнародний договір, ухвалений Радою Європи у 1992 р. Україна підписала Хартію у 1996 р. та ратифікувала у 2003 р., визначивши перелік мов, які підпадають під її дію. Ратифікація закріпила обов'язок України захищати національні та етнічні меншини перед міжнародною спільнотою. Текст: <https://chytomo.com/rosijska-v-ukraini-bilshe-ne-zakhyshchena-ievropejskoju-khartiieu-mov/>

26. Споживання україномовної музики з 2022 року зросло майже удвічі [Електронний ресурс] // Укрінформ : [укр. інформ. сайт]. – 2025. – 20 листоп. – Електрон. дані. За інформацією Міністерства культури України (МКУ), в Україні, як порівняти з лютим 2022 р., майже удвічі зросло споживання україномовної музики. До 24.02.2022 україномовна музика становила 33 % контенту. У 2025 р. цей показник сягнув 57 %. Зазначено, що 79 % українців, як і раніше, слухають музику англійською мовою, 12 % – російською, здебільшого старі треки українських артистів, і 16 % – іншими мовами. У Києві 18 листопада презентували ініційоване музичним лейблом

romitni дослідження "Музика має силу". В МКУ зауважили, що це комплексна аналітика про стан української музичної індустрії, її тенденцій, викликів та економічного потенціалу. Захід об'єднав представників музичного ринку, а саме продюсерів, музикантів, менеджерів, лейбли, а також українського бізнесу та медіа. До учасників події звернулася віцепрем'єр-міністерка з гуманітарної політики - міністерка культури України Тетяна Бережна. Вона підкреслила, що українські артисти формують сучасну культурну суб'єктність держави і залишаються одним із найпотужніших голосів України у світі. Текст: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/4060498-spozivanna-ukrainomovnoi-muziki-z-2022-roku-zroslo-majze-udvici.html>

27. Трембач А. Рада ухвалила закон, який більше не захищає російську мову в Україні [Електронний ресурс] / Андрій Трембач // Focus.ua : [вебсайт]. – 2025. – 3 груд. — Електрон. дані. Повідомлено, що Верховна Рада України (ВР України) проголосувала за закон, який приводить низку українських законів у відповідність до оновленого офіційного перекладу Європейської хартії регіональних або міноритарних мов. Цим законом російська мова виключається з переліку тих мов, яка має захищатися в Україні. Вказано, що російська мова має історичне домінування та не потребує спеціального захисту. Видання "lb.ua" пояснило, що саме змінює закон: раніше термін "regional or minority languages" був перекладений як "регіональні мови або мови меншин" з російської мови; через це була неправильна трактовка — нібито Хартія захищає "мови національних меншин", а не "мови, носії яких є чисельною меншістю". Зауважено, що новий переклад усуває можливість для політичних маніпуляцій щодо статусу української мови. Також вилучено "молдавську" мову, оскільки Молдова офіційно визнала румунську державною. Текст: <https://focus.ua/uk/politics/735550-rada-uhvalila-zakon-yakiy-bilshe-ne-zahishchaye-rosiysku-movu-v-ukrajini>

28. Турияниця В. В. Доктринальні теоретико-методологічні засади дослідження правового статусу української мови у часопросторі на етнічних українських землях, що знаходилися під юрисдикцією різних іноземних державоутворень [Електронний ресурс] / В. В. Турияниця // Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. Серія : Право : зб. наук. пр. – 2025. – Т. 1, № 91. – С. 110-115. *Приділено увагу проблемі функціонування рідної мови та її правового статусу як фундаментальної складової прав людини. Проаналізовано історичні та сучасні процеси, що впливали й продовжують впливати на мовні права українців, зокрема етноцид, лінгвоцид, колоніальну політику та сучасні війни, спрямовані на знищення націй, їхніх мов і культур. У центрі дослідження — правовий статус української мови на етнічних українських землях, які у різні періоди перебували під юрисдикцією іноземних держав. Підкреслено необхідність нових підходів у методології мовно-правових досліджень, зокрема важливість комплексного підбору методів, чіткого дотримання принципів науковості та врахування причинно-наслідкових зв'язків.* Текст: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/343262>

29. У бібліотеці Триніті-коледжу з'явилася українська книжкова полицка [Електронний ресурс] // Укрінформ : [укр. інформ. сайт]. – 2025. – 3 груд. – Електрон. дані. *Подано інформацію, що Перша леді Олена Зеленська разом із дружиною прем'єр-міністра Ірландії Мері Мартін відкрила українську книжкову полицку в бібліотеці Триніті-коледжу. О. Зеленська нагадала, що екскурсію цією бібліотекою можна послухати українською мовою. У 2023 р. заклад став частиною проєкту з упровадження українських аудіогідів у провідних пам'ятках світу. За словами О. Зеленської, українська мова й література поширюються у світі, щоб говорити про найцінніше в людстві і в людях – те, що обороняє Україна. Зазначено, що у різних країнах світу налічується загалом уже понад 360 українських книжкових полицок.* Текст: <https://www.ukrinform.ua/rubric->

[culture/4065385-u-biblioteci-trinitikoledzu-zavilasa-ukrainska-knizkova-policka.html](https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/4065385-u-biblioteci-trinitikoledzu-zavilasa-ukrainska-knizkova-policka.html)

30. У Києво-Печерській лаврі запрацював аудіогід, адаптований жестовою мовою [Електронний ресурс] // Укрінформ : [укр. інформ. сайт]. – 2025. – 24 листоп. – Електрон. дані. *За повідомленням Міністерства культури України (МКУ), у Києво-Печерській лаврі запрацював перший в Україні аудіогід, адаптований жестовою мовою. Тепер люди з порушеннями слуху можуть повноцінно відвідати й дослідити найважливіші пам'ятки Лаври: Успенський собор, Троїцьку надбрамну церкву, Велику лаврську дзвіницю, церкву Спаса на Берестові та інші святині. У МКУ привітали запуск проєкту, який відкриває культурну спадщину для ще більшої кількості відвідувачів та формує справді доступне культурне середовище. Ініціатива продовжує реалізацію Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору, започаткованої Першою леді Оленою Зеленською.* Текст: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/4062385-u-kievopecerskij-lavri-zpracuvav-audiogid-adaptovani-j-zestovou-movou.html>

31. У Палаці Роганів у Страсбурзі відкрили україномовний аудіогід [Електронний ресурс] // Укрінформ : [укр. інформ. сайт]. – 2025. – 1 груд. – Електрон. дані. *За повідомленням постійного представництва України при Раді Європи, у Страсбурзі, одному з найважливіших культурних центрів Європи, відбулося урочисте відкриття україномовного аудіогіда в історичному Палаці Роганів. Цей аудіогід став 114-им у світі та другим у Франції, відкритим у межах міжнародної ініціативи Першої леді України Олени Зеленської. Подія стала символом того, що українська мова має право звучати вільно і безпечно, попри війну, відкриваючи українцям двері до провідних музеїв світу. Україномовний аудіогід відтепер доступний у двох музеях, розташованих у Палаці Роганів: Музеї декоративно-ужиткового мистецтва (Musée des Arts Décoratifs) та Музеї образотворчих мистецтв (Musée des Beaux-Arts). Урочисте відкриття спільно здійснили Микола Точицький, постійний представник України при Раді Європи, Веронік*

Бертоль, заступниця мера Страсбурга з європейських і міжнародних питань, та Емілі Жирар, директорка Музеїв міста та Єврометрополії Страсбурга. Перша леді України з нагоди відкриття наголосила, що чути рідну мову далеко від дому є великою втіхою для кожного вимушеного переселенця. Текст: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/4064557-u-palaci-roganiv-u-strasburzi-vidkrili-ukrainomovnij-audiogid.html>

32. У росії створили сховище «русофобських» книжок, вивезених з окупованих територій України [Електронний ресурс] // Читомо : [вебсайт]. – 2025. – 1 груд. – Електрон. дані. Розглянуто створення в РДБ (Москва) спеціального фонду, сформованого з книжок, вивезених із бібліотек на тимчасово окупованих територіях (ТОТ) України. Ці видання російські установи класифікують як «русофобські», «екстремістські» або «націоналістичні». Проаналізовано мотивацію російської сторони, яка подає створення фонду як наукову потребу — нібито для вивчення «генезису русофобії». Водночас підкреслено політичний та ідеологічний характер цього процесу, що проявляється у вилученні українських книг, обмеженні доступу до них і формуванні контрольованих наративів. Розглянуто цей випадок у ширшому контексті культурної політики РФ на окупованих територіях, яка спрямована на системне витіснення українського культурного та інформаційного простору. Наголошено, що РФ масштабно фінансує знищення українських бібліотек на окупованих територіях. Наведено приклади такої політики російської окупаційної влади. Текст: <https://chytomo.com/u-rosii-stvoryly-skhovyshche-rusofobskykh-knyzhok-vyvezenykh-z-okupovanykh-terytorij-ukrainy/>

33. У Франції з'явилися україномовні аудіогіди в 15 музеях [Електронний ресурс] // Укрінформ : [укр. інформ. сайт]. – 2025. – 2 груд. – Електрон. дані. Подано інформацію, що дружина Президента України Олена Зеленська разом із Першою леді Франції Бріжит Макрон, міністром закордонних справ (МЗС) України Андрієм Сибігою та мером Парижа Анн Ідальго взяла участь у відкритті Українського сезону у Франції. Протягом

чотирьох місяців у різних містах країни будуть представлені українське кіно, музика, література, візуальне мистецтво, театр. О. Зеленська повідомила, що під час її візиту до Франції до Глобальної коаліції українських студій приєдналися 12 французьких навчальних закладів, а до впровадження українських аудіогідів у провідних пам'ятках світу – 15 музеїв. Організатори Українського сезону – Французький інститут і його офіс у Києві, Український інститут та його представництво у Франції, МЗС України та Міністерство Європи та закордонних справ Франції, міністерства культури, посольства України та Франції. Текст: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/4065072-u-francii-zavilis-ukrainomovni-audiogidi-v-15-muzeah.html>

34. У Чернівцях вчителька назвала учня «скотиною», бо він попросив говорити на уроці українською: що відомо [Електронний ресурс] // Високий замок. – 2025. – 25 листоп. – Електрон. дані. *Йдеться про те, що в одному з чернівецьких ліцеїв виник мовний скандал після того, як вчителька обізвала учня, який попросив спілкуватися під час уроку українською мовою. Відповідний відеозапис опублікували в одному з телеграм-каналів. Як стало відомо, інцидент трапився у ліцеї № 5 «Оріяна». У коментарі Укрінформу директорка ліцею Галина Абрам'юк повідомила, що про випадок їй повідомили учні. Та додала, що не знімає відповідальності з себе за цю ситуацію і наголосила, що на порушення закону повинна бути відповідна реакція. Вказано, що зреагувала на скандал і керівниця управління освіти Чернівецької міської ради Ірина Ткачук. У соцмережах вона висловила думку, що такі вчителі не повинні працювати у школах.* Текст : <https://wz.lviv.ua/news/543016-vchytelka-obizvala-uchnia-u-chernivtsiakh>

35. Українці закликають заборонити російськомовну версію сайтів [Електронний ресурс] // Читомо : [вебсайт]. – 2025. – 2 груд. – Електрон. дані. Зазначено, що громадські активісти закликали підтримати петицію щодо заборони російськомовних версій сайтів в Україні. Про це

йдеться у петиції на сайті Кабінету Міністрів України (КМ України). Автор петиції — громадський діяч, мовний активіст Олександр Леоненко. Він запропонував переглянути ст. 27 Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної» — чинна норма дозволяє мати сайти у кількох мовних версіях. Порушено питання: для кого передбачена російськомовна версія сайтів в Україні? Якщо для росіян, то навіщо ми створюємо сайти для нашого ворога, який прийшов з війною нас убивати? Окрім того, за словами мовного активіста, російськомовна версія українських сайтів є «колоніальним рудиментом і загрозою інформаційній безпеці України», а російська мова — «інструментом культурної та інформаційної експансії країни-агресора». О. Леоненко запропонував внести зміни до законодавства: на додачу до версії інтернет-ресурсів (зокрема вебсайтів і сторінок у соцмережах), оформленої українською мовою, можуть існувати варіанти іншими мовами — за винятком російської. Текст: <https://chytomo.com/ukraintsi-zaklykaiut-zaboronyty-rosijskomovnu-versiiu-sajtiv/>

36. Фінансист "руссмира" радіє, що у Києві діти говорять російською: "Ради них мы обязаны довести дело до победы" [Електронний ресурс] // RISU.ua : [вебсайт]. – 2025. – 18 листоп. – Електрон. дані. Зазначено, що путінський "православний" олігарх К. Малофєєв радіє, що у Києві більшість дітей у школах говорять російською мовою на уроках і перервах. Олігарх зазначає, що згідно з офіційним опитуванням в Україні 66 % київських школярів не розмовляють державною мовою на уроках, а 82 % не використовують її на перервах. Та що там діти – чверть учителів Києва ведуть уроки не державною мовою і це після десятиліття викорінення всього російського. Він назвав російську мову "великою та могутньою", яку, за його словами, не вдається витіснити жодними заборонами ні в Україні, ні в Молдові, ні в країнах Балтії. К. Малофєєв додає, що заради людей, які під час терору зберігають російську мову, "ми маємо довести свою справу до перемоги". К. Малофєєв схаактеризував вторгнення РФ в Україну як

20

"священну війну" та продовжує фінансувати медіа, які підтримують агресію. Текст: https://risu.ua/finansist-russmira-malofyeyev-radiye-shcho-u-kiyevi-diti-govoryat-rosijskoyu-radi-nih-my-obyazany-dovesti-delo-do-pobedy_n160301

37. Ханас О. В Україні вимагають заборонити російськомовні версії сайтів: "Колоніальний рудимент" [Електронний ресурс] / Оксана Ханас // Focus.ua : [вебсайт]. – 2025. – 10 груд. — Електрон. дані. Зазначено, що електронна петиція О. Леоненка з вимогою заблокувати російськомовні версії сайтів в Україні набрала понад 25 тис. голосів, і тепер її має розглянути Кабінет Міністрів України (КМ України). За його словами, російська мова є інструментом культурної та інформаційної експансії країни-агресора; наявність російськомовних версій сайтів сприяє збереженню та поширенню російського інформаційного впливу. Зважаючи на це, він вимагає від уряду розробити та подати на розгляд до Верховної Ради України (ВР України) законопроект, який передбачає повну заборону на створення та функціонування російськомовних версій сайтів в Україні, а також запровадити відповідальність для власників і адміністраторів сайтів за порушення цієї вимоги аж до блокування. Текст: <https://focus.ua/uk/ukraine/736410-v-ukrajini-vimagayut-zaboroniti-rosiyskomovni-versiji-saytiv-kolonialniy-rudiment>

38. Цар І. М. Збереження ідентичності українських мігрантів у Франції [Електронний ресурс] / І. М. Цар, Н. Р. Матвеева // Укр. мова. – 2025. – № 3. – С. 3-21. Проаналізовано динаміку національної та мовної самоідентифікації вимушених українських мігрантів у багатомовному середовищі Франції. Схарактеризовано зміни їхньої мовної поведінки та мовної свідомості в контексті інтеграції у французький мовно-культурний простір. З'ясовано, що мовна адаптація українських переселенців до французького суспільства пов'язана з їхнім прагненням зберегти рідну мову, культуру та самоідентифікацію. Окреслено типові стратегії адаптації ідентичності українських мігрантів до мультикультурного середовища

39. Частка книжок українською мовою за тиражами перевищила 95 % - Мінкульт [Електронний ресурс] // Укрінформ : [укр. інформ. сайт]. – 2025. – 18 листоп. – Електрон. дані. *За повідомленням Міністерства культури України (МКУ), частка книжок, виданих у нашій країні українською мовою сягнула майже 90 % за назвами та понад 95% за тиражами. За інформацією відомства, на сьогодні в Державному реєстрі видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції зареєстровано 8852 суб'єкти. У першій половині цього року виробництво книжок зросло: кількість назв збільшилася на 25 %, наклад – на 37 %. Зазначено, що 85 % компаній звітували про зростання прибутків. Водночас ситуація на ринку залишається нерівномірною: у більшості малих міст книгарень немає. Акцентовано, що у київській книгарні «Сенс» пройшла зустріч віцепрем'єр-міністерки з гуманітарної політики – міністерки культури Тетяни Бережної з книжковою спільнотою. До заходу долучилися понад 50 учасників, серед яких – видавці та представники книгарень. Т. Бережна представила напрями роботи Міністерства, програми підтримки галузі та нові можливості для операторів книжкового ринку. Серед пріоритетів державної політики у сфері вона визначила підтримку українських видавців через грантові та фінансові інструменти, захист інформаційного простору, санкції проти російських видавництв і недопущення продукції РФ на український ринок, а також популяризацію читання, підтримку української мови й ідентичності. Окрему увагу приділила програмі «Власна справа: Креативні індустрії», яка поширюється на книговидавців, авторів і суміжні творчі професії, передбачає мікрогранти розміром від 100 тис. до 1 млн грн на розвиток бізнесу – від редагування до закупівлі обладнання, маркетингу та створення робочих місць. У фокусі уваги – необхідність прискорення змін до законодавства та пошуку джерел фінансування, збільшення витрат на промоцію української*

книги та посилення спроможності УІК, пільгове страхування та підтримка виробництва біля лінії фронту, оновлення бібліотечних фондів і посилення роботи з громадами в цьому напрямку. Серед обговореного - розширення програми «єКнига», що, на думку учасників, дозволить підвищити ефективність використання коштів. Текст: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/4060231-castka-ukrainskomovnih-knizok-za-tirazami-perevisila-95-minkult.html>

40. Chapter Ukraine: з'явилася французька версія цифрової платформи з українськими книжками в перекладі [Електронний ресурс] // Читомо : [вебсайт]. – 2025. – 10 груд. – Електрон. дані. Зазначено, що в Україні запущено цифрову платформу «Chapter Ukraine» — базу даних із інформацією про українські книжки, перекладені іноземними мовами. Платформа надає каталоги перекладів англійською, німецькою та іспанською, містить відомості про видавців, перекладачів, дистриб'юторів, рецензії і відгуки, а також дозволяє формувати власні добірки книг і надсилати їх бібліотекам або книгарням. Мета — зробити українську літературу в перекладі більш доступною для закордонних читачів, бібліотек і книгарень, систематизувати інформацію про переклади та підсилити присутність української культури на міжнародному ринку. Текст: <https://chytomo.com/chapter-ukraine-z-iavylasia-frantsuzka-versiia-tsyfrovoi-platformy-z-ukrainskymy-knyzhkamy-v-perekladi/>

**Підготовлено відділом інформаційного забезпечення органів влади
Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого**

Відповідальний за випуск: Зайченко Н. Я.

16.12.2025. р.